

MIEJSKI DOM KULTURY

RYNEK
19

gazeta
mikołowska
REDAKCJA
BIURO OGŁOSZEŃ

"RUSZAMY W MIKOŁÓW". Raport z diagnozy lokalnej.

Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

NARODOWE
CENTRUM
KULTURY

DOM
KULTURY+

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programu Narodowego Centrum Kultury Dom Kultury+ Edycja 2026

Wprowadzenie

W 2026 roku Miejski Dom Kultury w Mikołowie (MDK) dołączył do grona instytucji kultury z całego kraju, które są beneficjentami programu Dom Kultury+ Inicjatywy Lokalne. Działanie dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programu Narodowego Centrum Kultury: Dom Kultury+ Inicjatywy Lokalne Edycja 2026.

W ramach tego programu MDK realizuje projekt „Ruszamy w Mikołów”. Z perspektywy MDK sama diagnoza, a szerzej cały projekt, mają być symbolicznym otwarciem na nowo instytucji, która w momencie realizacji projektu kończy działanie w obecnej, historycznej lokalizacji na rynku miejskim, gdzie wróci po trzech latach pracy w tymczasowym budynku po byłym przedszkolu. Jeżeli chodzi o cele, to na poziomie wniosku do Narodowego Centrum Kultury, a później w materiałach promocyjnych i zaproszeniach do badania zespół MDK podkreślał:

Naszym celem jest wyjście z kulturą poza ścisłe centrum miasta i dopasowanie nadchodzących działań do Państwa realnych zainteresowań i potencjałów. Chcemy sprawdzić, w jakich działaniach chcą Państwo brać udział i co motywuje Was do współtworzenia lokalnego życia społecznego.

W niniejszym dokumencie prezentowane są wnioski ze wspomnianej wyżej diagnozy realizowanej przez MDK w ramach projektu „Ruszamy w Mikołów”. Realizowana ona była od maja do czerwca 2026 roku na terenie Mikołowa. W badaniu wykorzystano narzędzia o charakterze jakościowym (warsztaty diagnostyczne, rozmowy stolikowe, spacer badawczy) oraz ilościowym (ankieta online). Proces badawczy został przeprowadzony przez pracowniczki, pracowników i praktykantki MDK (wewnętrzny zespół diagnostyczny) oraz zewnętrznego badacza.

Warto podkreślić, że poniższe opracowanie nie rości sobie prawa do całościowego ujęcia kwestii związanych z potrzebami mieszkańców Mikołowa, ich uczestnictwa w kulturze oraz potencjałów i zasobów miasta. Diagnoza stanowi punkt wyjścia do inicjatyw lokalnych mieszkańców oraz ma stanowić podstawę badawczą do reorganizacji MDK najpierw w tymczasowej, a finalnie w nowej siedzibie.

METODOLOGIA BADAŃ

W stronę metodologii partycypacyjnej, czyli diagnoza jako dialog

Proces diagnostyczny w projekcie „Ruszamy w Mikołów” został oparty na modelu badań w działaniu (*action research*), co oznacza, że diagnoza nie była jedynie opisem stanu faktycznego, ale aktywnym procesem angażującym społeczność lokalną już na etapie zbierania danych – diagnoza jako zaproszenie mieszkańców do rozmowy.

Głównym celem diagnozy lokalnej było poznanie potrzeb, pomysłów i potencjałów mieszkańców, ze szczególnym uwzględnieniem grup, które na co dzień rzadziej korzystają z oferty instytucjonalnej (założenie inkluzywności).

Za każdym badaniem społecznym stoją bardziej lub mniej ujawnione założenia. W wypadku diagnozy lokalnej w Mikołowie, za Markiem Krajewskim i Agatą Skórzyńską przyjmujemy, że:

Najważniejszym z nich (założeń) jest przyjęcie, iż diagnozowanie nie jest procesem zachodzącym „na zewnątrz” kultury, ale jest jej integralnym elementem – współtworzy ją. Mówiąc inaczej, diagnozowanie chcemy rozumieć jako taki rodzaj badania, w wypadku którego zawsze uczestniczymy w jakiejś zbiorowości i zarazem przekształcamy łączące jej uczestników relacje¹.

1. Zespół badawczy i podejście do diagnozy

Proces badawczy zrealizowano w okresie od maja do czerwca 2026 roku. Za jego przeprowadzenie odpowiadał wewnętrzny zespół diagnostyczny, składający się z pracowników i praktykantów Miejskiego Domu Kultury w Mikołowie, wspierany przez zewnętrznego badacza. Takie podejście pozwoliło na budowanie bezpośrednich relacji personelu instytucji z mieszkańcami, co wpisuje się w strategię otwarcia MDK na mieszkańców oraz przygotowanie siebie i mieszkańców na nową lokalizację i realizację w tym nowym miejscu bliższego kontaktu ze społecznością miasta. Ponadto takie podejście wdraża założenia **Społecznego Domu Kultury**, który redefiniuje rolę tradycyjnego domu kultury. Zakłada ona przejście od modelu, w którym instytucja jest jedynie dostawcą

¹ M.Krajewski, A.Skórzyńska (2017), Wstęp, (w:) *Diagnoza w kulturze*, Narodowe Centrum Kultury, Warszawa, s.4.

gotowej oferty (koncertów, spektakli czy prowadzonych przez instruktorów sekcji), do modelu, w którym staje się otwartą platformą i partnerem dla lokalnej społeczności².

2. Metody badawcze i narzędzia

W celu uzyskania kompleksowego obrazu potencjału kulturalnego miasta, zastosowano triangulację metod, łącząc narzędzia jakościowe i ilościowe:

- **Rozmowy stolikowe („Okrągły Stolik Kultury”)**: były to rodzaje swobodnego wywiadu, prowadzone z użyciem „Karty rozmowy”. Metoda ta opierała się na zasadzie nieoceniania pomysłów i szukania konkretnych liderów oraz grup, które są mało widoczne w przestrzeni publicznej. Pytania w trakcie rozmów podzielono na pięć bloków tematycznych: miejsca i codzienność (Blok A), kultura i tożsamość (Blok B), ludzie i twórcy (Blok C), młodzież (Blok D) oraz potencjalne inicjatywy (Blok E).

Fot. 1. Rozmowy stolikowe realizowane przez zespół MDK.

² <https://www.spolecznomkultury.pl/>

Metodologia prowadzenia rozmów

Proces opierał się na formule „Okrągłego Stolika Kultury”, a prowadzący korzystali z ustandaryzowanej „Karty rozmowy”.

Badanie opierało się na pięciu kluczowych zasadach:

1. **Brak oceniania:** Notowano wszystkie pomysły bez komentowania ich realności czy wartości.

Dopytywanie o konkrety:

2. **Dopytywanie o konkrety:** Zamiast ogólnych haseł (np. „brak wydarzeń”), badacze pytali o konkretne miejsca, osoby i formy zaangażowania.

3. **Poszukiwanie liderów:** Skupiano się na identyfikacji osób i grup „niewidocznych”, które mogłyby realnie współtworzyć kulturę.

4. **Rozróżnienie potrzeb od pomysłów:** Starano się oddzielić ogólną potrzebę (np. „miejsce dla młodzieży”) od konkretnego rozwiązania (np. „otwarta sala prób”).

5. **Unikanie sporów:** Prowadzący wysłuchiwali narzekań, ale zawsze starali się przekierować rozmowę na konstruktywne działania.

Rys. 1. Metodologia prowadzenia rozmów stolikowych.

- **Diagnostyczny spacer rowerowy:** była to forma aktywnego wyjścia domu kultury do mieszkańców dzielnic oddalonych od centrum (spacer objął takie części miasta jak: Kamionka, Zarzecze, Podlesie, Gniotek, Gronie oraz Osiedle Grunwaldzkie). W ramach spaceru pracownicy MDK mapowali zasoby infrastrukturalne (np. przestrzenie przy OSP, ogródki gastronomiczne) i identyfikowali lokalnych liderów.

- **Warsztaty diagnostyczne:** Podczas spotkań z mieszkańcami, liderami młodzieżowymi i lokalnymi twórcami (3 warsztaty) wykorzystywano techniki kreatywne, takie jak tworzenie metafor (np. Mikołów jest jak... ponieważ...), co pozwoliło na głębsze zrozumienie tożsamości miasta.
- **Ankieta online:** Narzędzie ilościowe pozwalające na zebranie opinii od szerszej grupy respondentów. Ankieta została udostępniona za pomocą strony internetowej oraz FB MDK. Pełne odpowiedzi udzieliło 30 osób.

Rys. 2. Zestawienie metod badawczych oraz liczebności grupy badawczej.

3. Aktywny udział mieszkańców i ich podmiotowość

Kluczowym założeniem badania było oddanie głosu mieszkańcom i traktowanie ich jako współtwórców kultury, a nie tylko jej odbiorców. W diagnozie poszukiwano lokalnych liderów. Dla przykładu w metodologii rozmów stolikowych kładziono nacisk na pytanie: „Kto to mógłby zrobić?” oraz „Czy znasz kogoś, kto działa?”, co miało na celu identyfikację osób gotowych do podjęcia oddolnych działań.

Partycypacja młodzieży: zastosowano instrukcje dla rozmów z młodzieżą, pytając o ich własną twórczość pozainstytucjonalną i warunki, jakie muszą zostać spełnione, by chcieli zgłaszać własne pomysły.

Współgospodarze dzielnic: prowadzono badania z przedstawicielami sołectw/dzielnic oddalonych od centrum miasta (np. Paniowy, Borowa Wieś, Kamionka, Mokre, Bujaków). Diagnoza z przedstawicielami tych lokalizacji wykazała potrzebę organizacji wydarzeń, w których mieszkańcy są nie tylko uczestnikami, ale i gospodarzami, co najlepiej oddaje pomysł interdyscyplinarnego festiwalu „wędrującego” przez miasto.

4. Wyjście Domu Kultury w teren

To wyjście instytucji do ludzi nie było tylko hasłem projektu, ale realną i zaplanowaną aktywnością na każdym etapie I części Projektu. W obliczu planowanego zamknięcia głównej siedziby MDK na rynku, metodologia diagnozy stała się narzędziem redefiniowania roli instytucji. Na przykład poprzez spacer rowerowy zespół MDK unaoczniał, że kultura może działać wszędzie – w wiacie, ogrodzie lodziarni czy na boisku – a kluczem do sukcesu jest autentyczność i budowanie wokół lokalnych liderów, a nie jedynie profesjonalne zaplecze techniczne czy zewnętrzni popularni twórcy i wykonawcy grający koncerty na rynku w ramach dużych eventów.

Fot. 2. Rowerowy spacer badawczy w trakcie diagnozy.

Analiza danych

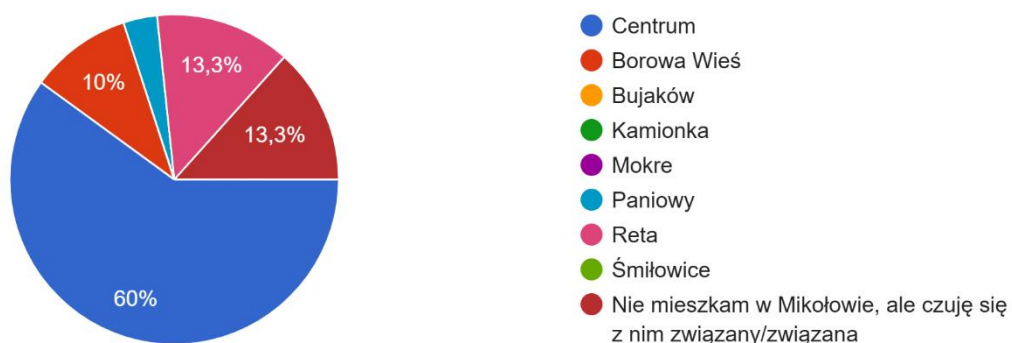
MIKOŁÓW W OCZACH MIESZKAŃCÓW

Zanim o odbiorze miasta, spójrzmy na charakterystyki naszych badanych. W całości badania uczestniczyło ok. 120-130 osób. Precyzyjne dane dotyczące socjogeograficznych charakterystyk mamy w anonimowym badaniu ankietowym (N=30).

Jak widać z poniższego wykresu w ankiecie wypowiadali się przede wszystkim mieszkańcy centrum. Mniej licznie w badaniu wzięli udział mieszkańcy Borowej Wsi, Rety, Śmiłowic, Paniów, Bujakowa i Mokrego.

W jakiej części Mikołowa mieszkasz?

30 odpowiedzi

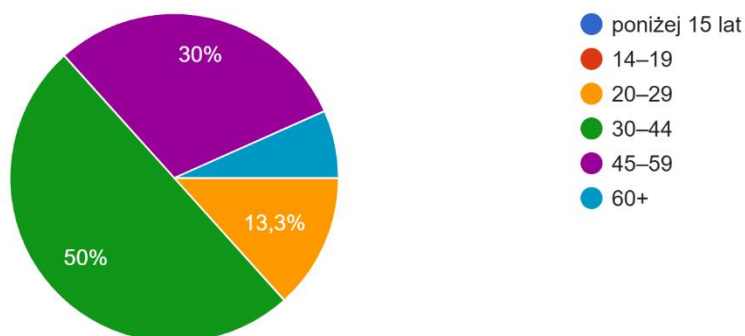

Wykres 1. Miejsce zamieszkania respondentów.

Jeżeli chodzi o wiek respondentów to w ankiecie dominują osoby w przedziale 30-44 lata (połowa badanych).

Twój wiek to...

30 odpowiedzi

Wykres 2. Wiek respondentów.

Badani mieszkańcy (zarówno uczestnicy warsztatów diagnostycznych, rozmów stolikowych jak i ankiet) mają pozytywne konotacje z Mikołowem: podkreślają walory przyrodnicze, spokój, „bycie u siebie”, pozytywne i jakościowe relacje międzyludzkie. Wnioski z naszej diagnozy korespondują z danymi z innych badań – wysoka jakość życia jest wskazywana w „Diagnozie potrzeb i potencjału społeczności lokalnej w zakresie usług społecznych w gminie Mikołów”. Blisko 90% mieszkańców uważa, że gmina jest bardzo dobrym miejscem do życia i nie planuje z niej wyjeżdżać³. Co więcej, w 2025 roku Mikołów zajął 1. miejsce w Rankingu Gmin Województwa Śląskiego, w kategorii powyżej 20 tysięcy mieszkańców, uzyskując najwyższe oceny za jakość życia oraz poziom usług publicznych.

³ Diagnoza potrzeb i potencjału społeczności lokalnej w zakresie usług społecznych w gminie Mikołów s.55

W ramach diagnozy podczas warsztatów z mieszkańcami pytaliśmy o skojarzenia z Mikołowem (dokończenie zdania „*Mikołów jest jak... ponieważ...*”). Poniższy rysunek zawiera najczęstsze skojarzenia:

Rys. 3. Zestawienie skojarzeń z Mikołowem (warsztaty diagnostyczne)

Ponadto pojawiły się skojarzenia **zawierające kontrast do przemysłu**: użycie zieleni i sielskich motywów roślinnych, aby podkreślić, że Mikołów to *piękne miasto, bo nie Chorzów* (ucieczka od ciężkiego przemysłu, wysokiej zabudowy).

Stwierdzono też, że Mikołów jest jak **zielona wyspa, z wielkimi miastami dookoła**. Jest jak **cebula**, bo składa się z mnóstwa warstw. Oznacza to, że Mikołów nie jest jednowymiarowy. Ma w sobie warstwę historyczną (rynek, zabytki), warstwę śląskiej tradycji, warstwę natury (Kamionka, Jamna) oraz warstwę nowoczesnej, młodej energii. Aby naprawdę poznać to miasto, trzeba je „obierać” powoli, warstwa po warstwie. Każde odkrycie może wywołać emocje, a czasem łzy, jak to przy obieraniu cebuli.

Wreszcie Mikołów jak **tygiel**, bo mocno widać w nim różnice, kontrasty. Oznacza to, że miasto jest przestrzenią, gdzie zderzają się różne światy. Tradycja spotyka się tu z nowoczesnością, małomiasteczkowy spokój z bliskością metropolii, a otwarte starsze panie z młodzieżą, która chce robić rzeczy po swojemu.

Jako wyróżnik i atut Mikołowa w diagnozie wskazywani są lokalni twórcy, artystyczno-kulturalne tradycje miasta. Jak to ujął jeden z lokalnych działaczy kultury w ramach warsztatów:

Mikołów jest jak ziemia obiecana w porównaniu z dużymi miastami, bo ma potencjał kulturalny i jest bardzo dużo artystów.

Metafora ziemi obiecanej jest tu znacząca. Z jednej strony to ucieczka z betonu – w porównaniu do wielkich, przytłaczających miast aglomeracji, Mikołów oferuje mieszkańcom (w tym twórcom) oddech, sielskość i przestrzeń do tworzenia (Mikołów jako zielona wyspa). Ponadto Mikołów ma swój kapitał i potencjał – miasto przyciąga, ale też pochodzi zeń spora liczba utalentowanych ludzi. Ponadto, jak podkreślali artyści uczestniczący w warsztacie:

Twórcy lokalni mają tu energię: chcą robić i robią rzeczy unikalne oraz – co ważne – współpracują ze sobą, co nie jest powszechne w branży.

Przez te działania twórcy budują świadomą i aktywną grupę odbiorców lokalnych, a przez to społeczność.

Fot. 3. Warsztaty diagnostyczne z lokalnymi twórcami

Problemem dla mieszkańców są ograniczenia komunikacyjne (szczególnie w ramach odległych od centrum dzielnic/sołectw), ograniczona liczba miejsc, gdzie można się spotkać pod dachem, również lokali gastronomicznych i/lub takich z dostępem do WI-FI, gdzie można swobodnie spędzić czas ze znajomymi (to perspektywa szczególnie młodych mieszkańców). Z innych problemów wskazywane są kryzysy psychiczne i ogólnie kondycja psychiczna mieszkańców.

Fot. 4. Rozmowy stolikowe („okrągły stolik kultury”) realizowane przez zespół MDK.

Mieszkańcy, szczególnie młodzi, lubią spędzać czas wolny w przestrzeniach otwartych takich jak: park, skatepark, pumptruck, rynek, planty, boiska, tereny zielone. Starsi wskazują dodatkowo takie miejsca jak kościoły, kawiarnie i ogród botaniczny.

Wypowiedzi naszych badanych korespondują ze zdefiniowanymi mocnymi stronami miasta, wynikającymi z innych badań i dokumentów strategicznych:

- Silne społeczeństwo obywatelskie i aktywność mieszkańców. Mikołów wyróżnia się dobrze rozwiniętym i prężnie działającym sektorem organizacji pozarządowych

(NGO), co sprawia, że przez samych respondentów nazywany jest „miastem relacji i wysokiego poziomu dialogu”⁴.

- Miasto skutecznie stawia na partycypację społeczną, realizując m.in. Budżet Obywatelski oraz wspierając działalność Młodzieżowej Rady Miejskiej i niezwykle aktywnej Rady Seniorów⁵.
- Bogata oferta kulturalna i sportowo-rekreacyjna. Do kluczowych instytucji należą: Miejski Dom Kultury, Instytut Mikołowski im. Rafała Wojaczka, Muzeum oraz Biblioteka, które wspólnie organizują liczne wydarzenia i imprezy⁶.
- Miasto posiada także nowoczesną bazę Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji, oferującą m.in. basen „Aqua Plant”, halę sportową, lodowisko, boiska „Orlik” oraz darmowe zajęcia aktywizujące, np. program „FITSenior”⁷.
- Walory przyrodnicze i ekologia. Mieszkańcy i badacze postrzegają Mikołów jako zielone, przyjazne miasto o bardzo dużym potencjale ekologicznym, obfitujące w lasy, parki oraz unikatowy Śląski Ogród Botaniczny⁸.
- Władze miejskie inwestują również w parki kieszonkowe, rozwój małej retencji i programy ochrony powietrza, co wyraźnie podnosi jakość estetyczną i zdrowotną przestrzeni publicznej⁹.
- Dobra komunikacja i przyjazne środowisko gospodarcze. Zaletą Mikołowa jest dobre skomunikowanie z największymi miastami metropolii, takimi jak Katowice, Tychy i Gliwice, zarówno poprzez sieć dróg, jak i transport kolejowy¹⁰.
- Gospodarka miasta opiera się na dużej różnorodności i wysokim odsetku aktywnych podmiotów gospodarczych, a gmina mocno wspiera przedsiębiorców

⁴ Diagnoza potrzeb i potencjału społeczności lokalnej w zakresie usług społecznych w gminie Mikołów s.83, UCHWAŁA NR XVIII/203/2025 RADY MIEJSKIEJ MIKOŁOWA z dnia 21 października 2025 r. w sprawie przyjęcia Programu Usług Społecznych dla gminy Mikołów na lata 2025-2027 w ramach projektu „CUS - Nowe spojrzenie na usługi społeczne”, s.17-18.

⁵ Raport o stanie Mikołowa za rok 2025, str. 15, 61-62.

⁶ Tamże s.19-21.

⁷ Tamże s.25-26, Raport o stanie Mikołowa za rok 2025, str. 37

⁸ UCHWAŁA NR XVIII/203/2025 RADY MIEJSKIEJ MIKOŁOWA z dnia 21 października 2025 r. w sprawie przyjęcia Programu Usług Społecznych dla gminy Mikołów na lata 2025-2027 w ramach projektu „CUS - Nowe spojrzenie na usługi społeczne”, s.17, Diagnoza potrzeb i potencjału społeczności lokalnej w zakresie usług społecznych w Gminie Mikołów, str. 83, 89.

⁹ Raport o stanie Mikołowa za rok 2025, str. 47.

¹⁰ Diagnoza potrzeb i potencjału społeczności lokalnej w zakresie usług społecznych w Gminie Mikołów, str. 83.

udostępniając m.in. strefę coworkingową, Wirtualne Biuro oraz organizując Śniadania Biznesowe¹¹.

MIEJSCA/PRZESTRZENIE Z POTENCJAŁEM

- Poczucie bezpieczeństwa i zaplecze edukacyjne. Gmina jest uważana przez samych respondentów za miasto bardzo bezpieczne¹².
- Ważnym atutem w oczach rodzin jest także mocno rozwinięta, powszechnie chwalona infrastruktura edukacyjna i opiekuńcza, obejmująca szkoły, przedszkola i żłobki¹³.

Fot. 5. Warsztaty diagnostyczne z mieszkańcami.

Zarówno w ankiecie on-line jak i podczas rozmów stolikowych mieszkańcy mówili o ważnych dla nich miejscach. Mieszkańcy Mikołowa wskazują na silne związki z różnorodnymi miejscami, od tętniącego życiem centrum po zaciszne tereny zielone

¹¹ UCHWAŁA NR XVIII/203/2025 RADY MIEJSKIEJ MIKOŁOWA z dnia 21 października 2025 r. w sprawie przyjęcia Programu Usług Społecznych dla gminy Mikołów na lata 2025-2027 w ramach projektu „CUS - Nowe spojrzenie na usługi społeczne”, s.17.

¹² Diagnoza potrzeb i potencjału społeczności lokalnej w zakresie usług społecznych w Gminie Mikołów, str. 89.

¹³ Tamże str.83.

i obiekty kulturalno-edukacyjne. **Najczęściej wymieniane są przestrzenie publiczne**, takie jak Rynek (często łączony z Ratuszem) oraz parki, w tym Park Trzech Pokoleń, Park Musiała oraz Park Planty. Miejscem często wskazywanym jako ważne jest Miejski Dom Kultury, kojarzony z koncertami, przedstawieniami, warsztatami oraz działalnością Amatorskiego Klubu Filmowego „iks”. Ważną rolę pełnią również inne instytucje, takie jak Miejska Biblioteka Publiczna, Instytut Mikołowski, Muzeum w Mikołowie oraz Centrum Aktywności Społecznej.

Mieszkańcy czują się również silnie związani z **obiektami sakralnymi**, w tym z bazyliką św. Wojciecha, kościołem parafialnym św. Mikołaja, "starym kościołem" oraz kościołem ewangelickim. Wymieniane są także miejsca o charakterze religijno-symbolicznym, położone poza ścisłym centrum, jak np. „krzyżyk” w lesie na skrzyżowaniu dróg Borowa Wieś–Śmiłowice–Halemba.

Ważną kategorię stanowią **miejsca spotkań, sportu i rekreacji**, wśród których badani wskazują na:

- Dworzec oraz infrastrukturę rekreacyjną, jak skatepark, baseny, boiska (np. AKS, Orlik) i siłownie plenerowe.
- Punkty gastronomiczne i/lub kulturalne, takie jak Herbateka, Lodziarnia Sonia, Ciga Cafe, restauracje, puby.
- Tereny przyrodnicze, w tym Ogród Botaniczny (często kojarzony z Mokrem i Bujakowem), Dolina Jamny, pola łączące Śmiłowice z Paniowami, jeziora oraz lasy.

Mieszkańcy deklarują także związki ze swoimi dzielnicami i sołectwami, takimi jak Reta, Mokre, Bujaków, Nowy Świat, Kamionka czy konkretne osiedla, np. Osiedle Mickiewicza i Osiedle Grunwaldzkie. Ponadto badani wymieniają miejsca o charakterze bardzo osobistym, jak dom rodzinny, dom teściowej, ulica Stokrotek czy ogrody działkowe. Wśród placówek edukacyjnych szczególnie często pojawia się I LO im. K. Miarki oraz inne szkoły, przedszkola i Ognisko Pracy Pozaszkolnej (OPP).

Podczas diagnostycznego spaceru rowerowego wytypowano następujące miejsca z potencjałem:

- **Kamionka:**
 - Skałka – historyczne miejsce organizacji dużych wydarzeń, takich jak festyny czy zloty motocyklowe.
 - Przestrzeń przy Ochotniczej Straży Pożarnej (OSP) – aktualne centrum aktywności lokalnej, gdzie odbywają się festyny dzielnicowe.
 - Lodziarnia „Kaprys” – wskazana jako miejsce z dużym potencjałem do działań kulturalnych.

- **Borowa Wieś:**
 - Lodziarnia „Sonia” (oraz podobne obiekty) – tradycyjne miejsce organizacji świąt dzielnicy i naturalne skupisko mieszkańców, choć odnotowano tam wyzwania związane ze zmianą właściciela.
- **Kobiór** (jako studium przypadku poza gminą):
 - Przestrzeń przy boisku / „Reggae w Stodole” – miejsce kultowej, oddolnej imprezy, które posłużyło jako przykład siły lokalnego lidera i możliwości działania bez profesjonalnego zaplecza technicznego.
- **Inne punkty identyfikacji społecznej:**
 - Starganiec – przestrzeń formalnie przekazana Mikołowowi, ale wciąż silnie kojarzona z Katowicami i Chorzowem.
 - Baraniok – lokalizacja na pograniczu powiatu mikołowskiego.

Celem mapowania tych zasobów było znalezienie miejsc pod przyszłe mikrointerwencje animacyjne (inicjatywy lokalne) w modelu Społecznego Domu Kultury, w założeniach opierających się na klimacie miejsca, a nie na zaawansowanej technice czy profesjonalnej obsłudze.

Analiza wypełnionych kart rozmów stolikowych również pozwala na wyciągnięcie następujących wniosków dotyczących mikołowskiej kultury:

- **Miejsca z potencjałem:** Mieszkańcy najchętniej spędzają czas na Plantach, Rynku i w parkach. Często wskazywano również dworzec, bibliotekę oraz obiekty w dzielnicach, jak Ogród Botaniczny w Bujakowie. Pojawiły się głosy o potrzebie ożywienia miejsc niewykorzystanych, takich jak plac Synagogi czy Skałka w Kamionce.
- **Tożsamość lokalna:** Kultura Mikołowa kojarzy się badanym głównie z Rafałem Wojackiem, rzeźbą „Mikózki”, historycznymi postaciami (np. Charlotta) oraz współczesnymi twórcami takimi jak raper Rahim. Ponadto tradycyjnymi imprezami, takimi jak Dni Mikołowa czy Dni Muzyki. Istotnym wątkiem jest również język śląski i tradycje regionalne.
- **Potrzeby młodzieży:** Młodzież spędza czas głównie w przestrzeniach otwartych (skatepark, boisko, parki) lub w Internecie. Jako warunek zaangażowania młodych w projekty MDK wskazano: zaufanie („wolna ręka”), lepszą komunikację w ich (młodzieży) mediach („Facebook jest dla staruchów”) oraz nagrody finansowe lub rzeczowe za aktywność.

Korzystanie z oferty kulturalnej i spędzania czasu wolnego

Znacząca grupa młodzieży w wielu ponadpodstawowym i starsza na co dzień funkcjonuje ucząc się i pracując w Katowicach czy innych miejscowościach aglomeracji śląskiej – w Mikołowie spędza popołudnia i wieczory oraz weekendy.

Fot. 6. Działania promocyjno-badawcze w trakcie diagnozy.

Badani wysoko cenią dotychczasową ofertę Miejskiego Domu Kultury w Mikołowie w obszarze organizacji koncertów, festiwali (szczególnie w trakcie Dni Mikołowa, Mikołowskich Dni Muzyki).

Jeżeli chodzi o ofertę zajęć w MDK to mieszkańcy wskazują na szeroka ofertę działań stałych oraz wydarzeń masowych. Podkreślają jednocześnie wysoką jakość takich zajęć/grup jak teatralne czy filmowe. Wskazywane są również działania chórów i zespołów.

Badani podkreślają, jako pozytywny wyróżnik Mikołowa na tle innych miast aglomeracji – sieć instytucji kultury – obok MDK, także Miejską Bibliotekę Publiczną, Muzeum oraz

Instytut Mikołowski im. Rafała Wojaczka. Jako atrakcyjne miejsce spędzania czasu wolnego i jednocześnie miejsce gdzie odbywają się koncerty i wernisaże wskazywana jest Herbateka. Młodzi badani wskazują również na aktywność w Mikołowie „niszowych, eksperymentalnych zespołów muzycznych”, obok powszechnie wskazywanego, wywodzącego się z Mikołowa rapera i producenta Rahima (Sebastian Salbert), działającego w legendarnej Paktofonice, później w Pokahontaz (wraz z Fokusem), założyciela wytwórni płytowej MaxFloRec. Kolejnym wskazanym powszechnie muzykiem jest pianista Tymoteusz Bies.

Młodzi aktywiści wskazywali na potencjał realizacji działań we współpracy czy w ramach Centrum Aktywności Społecznej w Mikołowie.

Istnieją bariery w dostępie do kultury, sportu i aktywnych form spędzania czasu wolnego, wynikające z ograniczeń komunikacyjnych, znacznej odległości niektórych części Mikołowa od lokalnych miejsc rekreacji i aktywności oraz niewystarczająco rozwiniętej infrastruktury czasu wolnego. W efekcie mieszkańcy, chcąc korzystać z bogatszej oferty instytucji kultury, galerii czy obiektów sportowych, często zmuszeni są do wyjazdów do większych miast aglomeracji śląskiej.

Czego brakuje mieszkańcom Mikołowa?

Mieszkańcy Mikołowa w badaniu ankietowym wskazali na szeroki wachlarz brakujących miejsc oraz działań, które podzielić można na potrzeby infrastrukturalne, ofertę kulturalno-rozrywkową oraz specyficzne potrzeby grup wiekowych.

Brakujące miejsca i infrastruktura

Wśród obiektów, których najbardziej brakuje w mieście, najczęściej wymieniano:

Kino: postulat ten pojawiał się wielokrotnie, w tym w formie zapotrzebowania na kino studyjne.

Gastronomia i miejsca spotkań: wskazano na brak pubów, restauracji oraz lokali, w których młodzi ludzie mogliby się spotkać „na luzie”. Wymieniono również brak legendarnego klubu studenckiego Fraktal, mieszczącego się kiedyś przy ul. Karola Miarki 15 (w tęsknocie za tym miejscem pobrzmiewa brak przestrzeni dla młodych dorosłych i miejsc dla osób w wieku 20–30 lat, dla których Fraktal, jako klub studencki był naturalnym punktem odniesienia). Wybrzmiewa też potrzeba kultury alternatywnej i koncertowej.

Infrastruktura sportowo-rekreacyjna: mieszkańcy postulują budowę toru rolkowego (na wzór Burloch Areny), strefy relaksu, amfiteatru na spektakle plenerowe oraz remont basenu otwartego.

Obiekty kultury: zwrócono uwagę na potrzebę posiadania dobrej sali koncertowej, odnowionego Domu Kultury oraz nowoczesnych przestrzeni typu hub lub marketplace dla działań oddolnych.

Estetyka miasta: pojawiły się głosy o konieczności odnowienia kamienic w okolicach Rynku, np. przy ul. Krakowskiej.

Brakujące działania i oferta programowa

W sferze wydarzeń i animacji mieszkańcy odczuwają niedosyt w następujących obszarach:

Wydarzenia muzyczne i rozrywkowe: postulowano więcej koncertów (różnorodnych tematycznie, w tym letnich i gwiazd disco polo na Dniach Mikołowa), występów kabaretów oraz luźnych performance'ów związanych ze sztuką współczesną.

Inicjatywy sąsiedzkie i ekologiczne: brakuje działań realnie integrujących mieszkańców wokół wspólnych problemów, a nie tylko „oferty wydarzeń”. Zaproponowano wdrożenie długofalowych procesów animacyjnych, np. w dziedzinie ekologii (wykraczających poza proste akcje wymiany elektrośmieci na sadzonki).

Cykliczne akcje: wymieniano potrzebę organizacji wymianek ubraniowych (zarówno w tygodniu, jak i dzielnicowych) oraz cyklicznych festynów na rynku.

Potrzeby poszczególnych grup wiekowych

Badanie wykazało luki w ofercie dla konkretnych grup wiekowych:

Młodzież (14–15 lat): badani widzą bogatą ofertę dla dzieci, ale dostrzegają jej brak dla nastolatków.

Młodzi dorośli (20–30 lat): wskazano na brak wydarzeń dla tej grupy oraz rozbudowanej oferty stałych zajęć dla osób pracujących.

Dorośli pracujący (30–50 lat): postulowano utworzenie grup rozwojowych i artystycznych dla osób w tym wieku.

Seniorzy: wskazywali na potrzebę działań o szeroko rozumianym zdrowiu.

Mieszkańcy zasugerowali również zmiany organizacyjne i finansowe w korzystaniu z kultury i szeroko rozumianej oferty czasu wolnego, takie jak:

*mniej PR-u, a więcej realnych wydarzeń,
zapraszanie ciekawych osób spoza Mikołowa,
lepszą reklamę repertuaru Domu Kultury,
wprowadzenie obniżek biletów wstępu tylko dla mieszkańców.*

Wnioski i rekomendacje

W kontekście rekomendacji, wskazówek dotyczących inicjatyw lokalnych mieszkańcy wskazują następujące potrzeby i pomysły na działania:

- Potrzebę działań, imprez, spotkań, pikników sąsiedzkich o charakterze integrującym, również międzypokoleniowym (dotyczy to również nowych mieszkańców).
- Działania zwiększające podmiotowość dzieci i młodzieży – inicjatywy angażujące je w jak największym stopniu – od organizacji przez realizację.
- Organizację koncertów muzyki jazzowej, hip-hopu, muzyki elektronicznej, muzyki renesansowej – „czegoś innego niż Dni Miasta”.
- Przeglądy, warsztaty, występy teatralne.
- Prowadzenie warsztatów podnoszących kompetencje manualne – szczególnie z rękodzielnictwa, warsztaty typu do it yourself (DIY) czyli „zrób to sam” np. robienie biżuterii.
- Warsztaty kulinarne.
- Wydarzenia, warsztaty motoryzacyjne.
- Wystawy, wyprzedaże garażowe książek, rzeczy vintage.
- Pokazy talentów, konkursy, działania również dla dzieci – z nagrodami.
- Spotkania z znanymi ludźmi, lokalnymi twórcami np. Rahim.
- Gry terenowe, biegi.
- Pokazy filmowe, kino plenerowe, festiwale filmowe.

Badani mieszkańcy w trakcie warsztatów formułowali następujące pomysły na inicjatywy realizowane przez nich i dla nich w Mikołowie. Poniżej prezentowane są pomysły w dosłownym brzmieniu. Najpierw propozycje formułowane przez młodzież:

- **warsztaty z malowania murali.** Na to działanie składa się: (1) zaproszenie zawodowca (profesjonalny artysta uliczny - muralista/grafficiarz), który ma wiedzę i doświadczenie, (2) rolki, plakaty, ogłoszenia (promocja z rozmachem), szczególnie wśród młodzieży, (3) otwartość na różne pomysły, (4) zaufanie i danie wolnej ręki młodemu przez MDK, (5) branie każdego pod uwagę, (6) dobra organizacja zajęć przez młodzież.

Sami młodzi przy realizacji tej inicjatywy rekomendują:

- ✓ młodzi robią mural sami, nie jest to działanie projektowane przez dorosłych;
- ✓ „mamy czas i cierpliwość”;
- ✓ dyspozycyjność osób zaangażowanych w przygotowanie muralu;
- ✓ „pracujemy nad ludźmi, żeby ich zmotywować”;
- ✓ „budujemy grupę, ekipę”;
- ✓ zaufanie władz do młodych twórców;
- ✓ „nie myl kultury z polityką, promocją urzędu”;
- ✓ kreowanie gustów, odpowiedź na potrzeby.

- pomysłu regularnych spotkań integracyjnych mikołowskiej młodzieży, poprzedzonych warsztatami z aktorstwa. Tak to ujmuje licealistka z Mikołowa:

(...) co by ich rozruszać, to jakaś gra w UNO, co do warsztatów to wszystkie wszyscy rozkminiamy na bombie, poza tym wspólny obraz, czyli każdy maluje (...) gotujemy razem, bo znaczy wszyscy zawsze są głodni a jeżeli chodzi o działania aktorskie to jakieś trudności załatwia budząca radość niekonwencjonalność.

Wydaje się, że taki pomysł dobrze realizuje następujące cele: **integracja, budowanie ekipy, czas, cierpliwość i praca nad ludźmi, a nie nad samym projektem.**

Przyjrzyjmy się teraz propozycjom formułowanym przez mieszkańców poszczególnych dzielnic/sołectw:

- przedstawiciele Paniów (jednego z sołectw i dzielnic Mikołowa, położonej w zachodniej części miasta wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 925. Jej historia sięga XIII wieku, a do głównych lokalnych zabytków należy zabytkowy dwór przy ul. Przelotowej oraz drewniany kościół pw. św. Piotra i Pawła)¹⁴. Uczestnicy warsztatów z tej dzielnicy wskazali, co bym chcieli w wakacje i/lub jesienią:

¹⁴ <https://pl.wikipedia.org/wiki/Paniowy>

Przed wszystkim kino plenerowe z podziałem wiekowym, oczywiście trzeba uwzględnić koszty ZAiKS. Więc tak, kino plenerowe dla dzieci, potem dla młodzieży, dla 40 plus, dla 60 plus.

Ponadto pomysły związane z rozbudową infrastruktury lokalnej pozwalające na wspólne spędzanie czasu wolnego:

Co nowego? Miejsce, park przy Orliku, oczywiście też wiata, jakiś drobny sprzęt, przedłużacze, ławki, stoły... .

- pomysł mieszkańców z Borowej Wsi - to malownicza i historyczna część (sołectwo) Mikołowa, położona w jego północno-zachodniej części. Zamieszkuje ją około 1800-2000 osób. Słynie z zabytkowego, drewnianego kościoła św. Mikołaja oraz cennych przyrodniczo terenów¹⁵. Pomysły mieszkańców dotyczą infrastruktury:

- ✓ wiata na 30 osób;
- ✓ wydarzenia integracyjne uwzględniające wydarzenia muzyczne i kino plenerowe:

Ekran i kino plenerowe, ponadto koncert plus filmy.

- ✓ projekt „Sprawiedliwi z Borowej Wsi” czyli upamiętnienie osób, którzy okryli uciekinierów z "marszu śmierci" w styczniu 1945 roku. Projekt zakłada zorganizowanie Dnia Sprawiedliwych we wrześniu, pokaz filmu i spotkania, wykłady dotyczące Sprawiedliwych.
- Inny pomysł formułowany zarówno przez lokalnych twórców jak i mieszkańców dzielnic to **interdyscyplinarny festiwal**. Takie wydarzenie to jednocześnie festiwal kontrastów (roboczy tytuł), odnoszący się do wcześniejszych skojarzeń, charakterystyk miasta to: „**Tygiel Mikołów**”. Główna idea jest taka, że festiwal nie odbywa się w jednym miejscu. Wędruje przez miasto i dzielnice, zagląda na podwórka zdejmując kulturę z piedestału i oddając ją w ręce mieszkańców, którzy są jednocześnie uczestnikami ale też gospodarzami. Łączy sztuki wizualne, teatr, film, muzykę, historię lokalną i kulinaria.

¹⁵ https://pl.wikipedia.org/wiki/Borowa_Wie%C5%9B

Rola mieszkańca: widz/odbiorca vs współtwórca

W zgłaszanych w rozmowach stolikowych i ankietach brakach i potrzebach można zrekonstruować rozróżnienie: **oferta wydarzeń versus animacja kultury**. Ta pierwsza ustawia mieszkańca w roli odbiorcy lub konsumenta gotowej propozycji kulturalnej.

Natomiast animacja kultury dąży do tego, aby mieszkańcy byli jednocześnie uczestnikami i gospodarzami/współautorami wydarzeń. Przykładem takiego podejścia jest postulat młodzieży dotyczący „wolnej ręki” i zaufania przy tworzeniu murali – młodzi chcą sami projektować i realizować proces, a nie tylko brać udział w działaniu zaplanowanym przez dorosłych.

Inne istotne rozróżnienie wynikające z analizowanego materiału to **rozrywka vs integracja** wokół ważnych kwestii (np. ekologia) i/lub problemów. Oddajmy głos jednej z badanych:

*Odczuwam brak działań realnie integrujących mieszkańców wobec konkretnych wyzwań czy problemów do rozwiązania we wspólnocie sąsiedzkiej lub miejskiej. Znakomita większość wydarzeń nie ma charakteru animacji kultury, a jedynie ofertę wydarzeń kulturalnych. Gdybym chciała dłużej niż jednorazowo zaangażować się w pogłębione działanie/aktywizm dla dorosłych, nie widzę takiej możliwości w Mikołowie. A obszarów do działania jest mnóstwo. Uważam, że Mikołów może pójść krok dalej np. w dziedzinie ekologii niż wymienianie elektrośmieci na sadzonki – spora grupa mieszkańców może być już do takiej pracy gotowa. Postuluję wdrożenie takiej długoterminowej, niezależnej od grantów propozycji długiego procesu animacyjnego dla grup dorosłych. Rozumiem jednak, że wymaga to pracy animatorów i wielu innych zasobów. **Zgłoszę się z propozycją!***

Co ciekawe, to wypowiedź pochodząca z ankiety online, gdzie raczej tego typu pogłębione wypowiedzi nie są przekazywane. Głos mieszkanki Rety pokazuje jednocześnie ograniczenia aktywizmu wynikające z dominacji oferty wydarzeń nad animacją kultury, jak i wyzwania związane z procesowym wdrażaniem mobilizacji mieszkańców bazującym na partycypacji.

Tak rozumiana praca animacyjna ma na celu realne integrowanie mieszkańców wokół konkretnych wyzwań lub problemów do rozwiązania we wspólnocie sąsiedzkiej bądź miejskiej. Opiera się, oprócz autentycznego zaangażowania mieszkańców, na klimacie miejsca i oddolnych liderów. Inni badani podkreślają, że nie musi ona mieć profesjonalnego zaplecza technicznego – ważniejsza jest partycypacja i budowanie grupy/ekipy.

Podsumowanie

Diagnoza wskazuje, że Mikołowianie postrzegają swoje miasto jako „zieloną wyspę” oraz wielowarstwową „cebule”, doceniając wysoką jakość życia, lokalne tradycje i twórców oraz prężnie działające organizacje społeczne i instytucje. Badanie pokazało jednocześnie bariery komunikacyjne i niedobór zadaszonych miejsc spotkań, co jest szczególnie odczuwalne dla młodego pokolenia oraz mieszkańców dzielnic i sołectw oddalonych od centrum. Wśród rekomendacji znalazły się postulaty organizacji wydarzeń międzypokoleniowych, takich jak kina plenerowe, warsztaty artystyczne oraz inicjatywy oddolne wzmacniające podmiotowość dzieci i młodzieży. Centralnym punktem przyszłych działań ma być integracja różnych dzielnic poprzez interdyscyplinarne festiwale, które przeniosą kulturę bezpośrednio w przestrzeń życia mieszkańców. Całość projektu „Ruszamy w Mikołów” to nowy etap działalności Miejskiego Domu Kultury, który przygotowuje się do otwarcia w nowoczesnej, bardziej dostępnej lokalizacji, a tymczasowo zmuszony jest działać w miejscu zastępczym.

Badanie pokazało rozbudowane, nagromadzone w czasie i często sprzeczne oczekiwania i potrzeby mieszkańców Mikołowa. To z jednej strony szansa (zainteresowanie, mobilizacja mieszkańców, chęć działania), jak i wyzwania (jak sprostać i którym oczekiwaniom, jak je adresować, jak budować własną tożsamość MDK w nowym miejscu i w oparciu o co?).

Koordinacja projektu:

Jarosław Ciszek

Miejski Dom Kultury (MDK) w Mikołowie

Przeprowadzenie badań:

Barbara Bogdanowicz, Jarosław Ciszek, Tomasz Ignalski, Hanna Kamińska, Andronika Krawiec, Bogumiła Kubicka, Damian Czyłok, Agata Jastrzębska, Magdalena Kuś (wewnętrzny zespół diagnostyczny MDK)

Tomasz Kasprzak (zewewnętrzny badacz)

Wsparcie animacyjne z ramienia Narodowego Centrum Kultury:

Paweł Kamiński

Opracowanie raportu:

Tomasz Kasprzak

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programu Narodowego Centrum Kultury: Dom Kultury + Inicjatywy Lokalne. Edycja 2026

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programu Narodowego Centrum Kultury Dom Kultury+ Edycja 2026